Valiokunnan mietintö HaVM 23/2017 vp─ HE 70/2017 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 70/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- perustuslakivaliokunta PeVL 33/2017 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 7/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Kirsi Äijälä, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos evp. Anna-Riitta Wallin, edustaen oikeusministeriötä
- hallitusneuvos Riitta Aulanko, sisäministeriö
- hallitusneuvos Ari-Pekka Koivisto, sisäministeriö
- pelastusylitarkastaja Veli-Pekka Hautamäki, sisäministeriö
- hallintojohtaja Ari Rouhe, ulkoasiainministeriö
- hallitussihteeri Tuomas Hyvärinen, puolustusministeriö
- henkilöstön kehittämispäällikkö Satu Koivu, Poliisihallitus
- osastopäällikkö Ilkka Hanski, suojelupoliisi
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- henkilöstöosaston toimistopäällikkö Henrikki Selkee, Pääesikunta
- everstiluutnantti Kimmo Tarvainen, Pääesikunta
- Päällystöliitto ry:n puheenjohtaja Sakari Vuorenmaa, Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- lakimies Ira Kyntäjä, Palkansaajajärjestö Pardia ry
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

Valmis
5.0

- valtioneuvoston kanslia
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Poliisiammattikorkeakoulu
- Raja- ja merivartiokoulu
- Maanpuolustuskorkeakoulu
- Tulli
- Viestintävirasto
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan valtion virkamieslakiin otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Lakiin sisältyvää luetteloa niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, ehdotetaan muutettavaksi. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus. Turvallisuusselvityslakia muutettaisiin siten, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan selvittää hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan nykyistä laajemmin laissa tarkemmin säädettävissä tapauksissa. Turvallisuusselvityslakiin ehdotettavilla säännöksillä annettaisiin nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusselvityksiä laativille turvallisuusviranomaisille saada ja ottaa arvioinnissaan huomioon turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön ulkomaansidonnaisuudet sekä toimittaa nimittävälle viranomaiselle tai muulle henkilöä tehtävään valitsemassa olevalle sellaiset havaintonsa, jotka voivat vaikuttaa henkilön luotettavuuden arviointiin. Ehdotetut säännökset tekisivät mahdolliseksi seurata ja arvioida selvityksen kohteena olleen henkilön ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneita muutoksia.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain opiskelijan valintakriteereitä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että upseerin virkaan tähtääviin opintoihin opiskelijaksi voitaisiin valita vain riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimukset täyttävä henkilö. Vastaavat muutokset tehtäisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun lakiin sekä rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin, jossa säädetään rajavartijakoulutuksesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2018 alusta.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslakia (750/1994), turvallisuusselvityslakia (726/2014) sekä Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008), Poliisiammattikorkeakoulusta (1164/2013) ja rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005) annettuja lakeja.

Ehdotettujen muutosten yleisenä tavoitteena on varmistaa keskeisten kansallisten turvallisuusetujen suojaa kehittämällä henkilöstöturvallisuutta valtionhallinnossa. Tarkoituksena on varmistaa, että nimitysharkintaa käytettäessä otetaan huomioon valtionhallinnon tehtäviin valittavien nuhteettomuus, tehtävien hoidossa vaadittava riippumattomuus erilaisista sidonnaisuuksista ja muu luotettavuus virkaan kuuluvien tehtävien edellyttämällä tavalla.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että valmistelun aikana on ollut esillä myös vaihtoehto valtion virkamieslain muuttamisesta niin, että laissa lueteltaisiin ne virat, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, jolla ei ole toisen valtion kansalaisuutta. Tästä on kuitenkin luovuttu muun muassa sen vuoksi, että mainitun kaltaiseen sääntelyyn olisi sisältynyt eräitä ongelmia perustuslain yhdenvertaisuus- ja syrjintäsääntelyn kannalta. Valmistelussa on päädytty nyt käsillä olevaan ehdotukseen, jossa ulkomaansidonnaisuuksiin liittyviä turvallisuuskysymyksiä tarkastellaan yleisemmin.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että keskeiset kansalliset edut suojataan mahdollisimman kattavasti. Näitä etuja ei voida henkilöstöturvallisuuden näkökulmasta riittävän tehokkaasti suojata muutoin kuin selvittämällä ja ottamalla huomioon tiettyihin virkoihin nimitettävänä olevien henkilöiden turvallisuusriskejä aiheuttavat ulkomaansidonnaisuudet. Ulkomaansidonnaisuuksista johtuvat riskit selvitetään ja arvioidaan ehdotuksen mukaan osana turvallisuusselvityslaissa säädettyä menettelyä. Ehdotettu sääntely mahdollistaa keskeisten kansallisten etujen suojaamisen myös silloin, kun nimitettävä henkilö on vain Suomen kansalainen tai kansallisen edun kannalta merkityksellistä tehtävää hoidetaan yksityisessä yrityksessä.

Valiokunta toteaa, että sisäministeriössä ja puolustusministeriössä on käynnissä selvityshankkeet mainittujen ministeriöiden hallinnonaloilla tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, joilla Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien sotilasvirkoihin voitaisiin nimittää pääsääntöisesti vain Suomen kansalainen, jolla ei ole muuta kansalaisuutta. Asia tuodaan esiin myös puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 7/2017 vp).

Hallintovaliokunta pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina sekä ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Suomen kansalaisuus virkaan nimittämisen edellytyksenä

Valtion virkamieslain 7 §:n 1 momentissa säädetään niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Mainitun säännöksen luettelo kattaa laajasti muun muassa ylimmät valtionhallinnon virat sekä puolustushallinnon, poliisihallinnon, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja oikeuslaitoksen virat. Suomen kansalainen voidaan jatkossakin nimittää näihin virkoihin, vaikka hänellä on myös jonkin muun valtion kansalaisuus.

Luetteloa Suomen kansalaisuutta edellyttävistä viroista ehdotetaan täsmennettäväksi ja osin laajennettavaksi. Kansalaisuusvaatimus laajennetaan koskemaan virkoja, joita hoitava saa salassa pidettäviä ja turvallisuusluokiteltavia tietoja, joiden oikeudeton käyttö, luovuttaminen ja muu käsittely voi vaarantaa keskeisiä yleisiä etuja. Luetteloon lisätään myös sellaisia tehtävään määräykseen perustuvia tehtäviä, joita siinä ei nykyisin ole. Muutokset laajentavat jonkin verran

säännöksen soveltamisalaa. Muutoksen jälkeen Suomen kansalaisuutta edellytetään noin 23 500 virassa tai tehtävässä. Nykytilaan verrattuna uusia virkoja ja tehtäviä on noin 250. Valtion virkamiesten kokonaismäärä oli vuoden 2016 lopussa noin 67 000.

Perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 33/2017 vp) viitataan valiokunnan aiempaan käytäntöön, jossa kansalaisuusvaatimus on katsottu voitavan asettaa kelpoisuusehdoksi erityisesti sellaisiin virkoihin, joihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten esimerkiksi poliisimiehen ja Rajavartiolaitoksen virkoihin. Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen upseerien tehtävät ovat kansakunnan yleisen turvallisuuden kannalta sillä tavoin merkittäviä, että myös tällaisiin virkoihin johtavaan koulutukseen on voitu asettaa kansalaisuusvaatimus.

Hallituksen esityksessä perustellaan kunkin mainitussa luettelossa olevan tehtävän osalta, miksi näihin tehtäviin vaaditaan Suomen kansalaisuutta. Perusteita ovat muun muassa merkittävä julkisen vallan käyttö, toimiminen lähellä valtiojohtoa ja laaja-alainen tiedonsaanti kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisistä tiedoista, päätöksenteon valmisteluun vaikuttaminen yhteistyössä valtioneuvoston jäsenten kanssa, kansallinen turvallisuus, Suomen ulkosuhteet, valmiuteen ja varautumiseen liittyvät tehtävät, kyberturvallisuuden kannalta merkittävät tehtävät sekä pääsy muutoin kuin satunnaisesti käsittelemään suojaustasoihin I—II luokiteltuja asiakirjoja. Hallintovaliokunta pitää saadun selvityksen perusteella edellytystä Suomen kansalaisuudesta luettelossa mainituissa viroissa perusteltuna. Esimerkiksi ministeriön valmiuspäällikön tehtävässä sekä eräiden virastojen päällikön välittöminä alaisina toimivien johtajien viroissa edellytetään jatkossa Suomen kansalaisuutta.

Vaatimus Suomen kansalaisuudesta koskee ehdotetun valtion virkamieslain 7 §:n 2 momentin mukaan myös niitä tilanteita, joissa virkamies määrätään sellaista virkaa vastaavaan tehtävään, jossa edellytetään Suomen kansalaisuutta. Valiokunta pitää johdonmukaisena sääntelyn ulottamista ehdotetulla tavalla tehtävään määräämiseen.

Virkaan nimitettävän henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus

Yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan perustuslain esitöiden mukaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä kunkin viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät.

Valtion virkamieslain 8 c §:ään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Koska säännös koskee nimitysharkintaa, sitä sovelletaan myös nimitettäessä henkilö valtion virkamieslain 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen. Ehdotetulla muutoksella pyritään siihen, että valtion turvallisuuden kannalta keskeisiin tehtäviin valittavien henkilöiden nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus voidaan varmistaa ennen nimi-

tyksen tekemistä nykyistä paremmin. Ehdotetulla säännöksellä tehostetaan osaltaan yleisten nimitysperusteiden toteutumista käytännössä.

Valiokunta toteaa, että virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus ovat keskeisiä vaatimuksia, jotka koskevat paitsi virkamiehiä myös koko julkishallinnon toimintaa ja hyvää hallintoa. Virkamiehen luotettavuuteen kuuluu kyky hoitaa tehtävät rehellisesti ja lojaalisti. Virkamiehen on valtion virkamieslain 14 §:n mukaan suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Näin ollen ehdotetulla säännöksellä on kiinteä yhteys mainittuun säännökseen. Voimassa olevassa lainsäädännössä on myös eräitä erityissäännöksiä valtionhallinnon tehtävään nimitettävän henkilön luotettavuudesta. Esimerkiksi Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävän tulee muun ohella olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava (laki rajavartiolaitoksen hallinnosta, 10 §:n 1 mom.) ja puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää luotettavuutta (laki puolustusvoimista, 37 §:n 1 mom.).

Perustuslakivaliokunnan mielestä säännöksen ehdotettu muotoilu vaikuttaa merkitsevän virkamiehille kelpoisuusvaatimuksen kaltaista vaatimusta nuhteettomuudesta (PeVL 33/2017 vp). Kaikkia valtion virkoja koskevan nuhteettomuusvaatimuksen muotoilun ehdottomuus ja laajuus on hakijoiden oikeusturvan näkökulmasta perustuslakivaliokunnan mukaan jossain määrin ongelmallinen. Hallintovaliokunta ehdottaa muun muassa tästä syystä *1. lakiehdotuksen 8 c §:n 1 momentin* säännöksen täsmentämistä jäljempänä valiokunnan yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin.

Viranomainen voi varmistua virkaan nimitettävänä olevan luotettavuudesta eri keinoin, kuten hankkimalla henkilöturvallisuusselvityksen, tarkistamalla nimikirjan ja luottotietorekisterin tiedot, henkilöarviointipalveluja hyödyntämällä ja hakijaa haastattelemalla sekä arvioimalla näin saatuja tietoja. Viranomaisen velvollisuus ei ulotu ehdotuksen mukaan yhtä laajalle kaikissa tilanteissa eikä se luo velvollisuutta kaikissa nimitysasioissa selvittää henkilön taustaa turvallisuusselvitysmenettelyn avulla.

Valiokunta tähdentää, että henkilön taustalla on erilainen merkitys ja painoarvo eri viroissa ja tehtävissä. Esimerkiksi erityissuojattavien tietoaineistojen tietoja jatkuvasti työssään käyttäviltä edellytetään erityisen korkeaa luotettavuuden tasoa. Sama koskee julkishallinnon turvallisuustehtävissä toimivia sekä muita henkilöitä, jotka työtehtävissään saavat salassa pidettäviä keskeisiin turvallisuusetuihin vaikuttavia tietoja. Henkilön nuhteettomuuden ja muun luotettavuuden arvioinnin tuleekin aina olla tehtäväsidonnaista.

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen osana turvallisuusselvitystä

Turvallisuusselvityslaki on yleislaki, jonka avulla parannetaan keskeisten kansallisten etujen suojaa henkilöstöön liittyviltä riskeiltä. Turvallisuusselvitysmenettelyn piiriin kuuluvat kaikki keskeiset kokonaisturvallisuuden kannalta merkitykselliset tehtävät riippumatta siitä, onko kysymys julkishallinnossa vai yksityissektorilla suoritettavasta tehtävästä.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan turvallisuusselvitysmenettelyssä käytettävissä olevat tietolähteet tai turvallisuusselvityksen kohteen tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset ei-

vät nykyisellään luo riittäviä toimivaltuuksia turvallisuusselvityksiä laativille viranomaisille saada, ottaa huomioon ja ilmoittaa henkilöitä nimittävälle viranomaiselle tai muulle palvelussuhteeseen ottavalle taholle selvityksen kohteen sellaisia ulkomaansidonnaisuuksia, joilla voi olla merkitystä keskeisten kansallisten etujen suojaamisen kannalta. Toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudet käytettävissä olevien tietojen tarkistamiseen eivät myöskään ole riittäviä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilön luotettavuuden sekä painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan voidaan selvittää ehdotetulla tavalla nykyistä laajemmin. Saadun selvityksen mukaan ulkomaiset turvallisuusviranomaiset ovat jo pyrkineet hyödyntämään toiminnassan suomalaisten virkamiesten sidonnaisuuksia toiseen valtioon. Muutoksella parannetaan paitsi valtionhallinnon myös yksityisen sektorin mahdollisuuksia ehkäistä kansallisia etuja vaarantavaa yritysvakoilua ja suojata kriittisen infrastruktuurin toimivuutta.

Turvallisuusetujen suojaamisessa on otettava huomioon rekrytoitavien henkilöiden perusoikeudet ja se, että säännökset ovat sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Hallintovaliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan tavoin (PeVL 33/2017 vp), että ulkomaansidonnaisuuksia tulee arvioida yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti viran erityispiirteet ja vaatimukset huomioiden.

Turvallisuusselvitysmenettelyssä henkilön taustan selvittää ja sen perusteella muotoutuvan lopputuloksen henkilön luotettavuudesta täytettävänä olevan tehtävän kannalta laatii turvallisuusviranomainen, joko suojelupoliisi tai Pääesikunta, joka tekee turvallisuusselvitykset puolustusvoimiin liittyvien tehtävien osalta. Henkilöturvallisuusselvitys on keskeisin keino palvelussuhteeseen valittavana olevan henkilön luotettavuuden arvioinnissa etenkin silloin, kun kysymys on turvallisuusetujen kannalta keskeisiin virkoihin tai niihin johtaviin tutkintoihin valittavista. Selvitys voidaan laatia myös jo palvelussuhteessa olevasta tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa viranomaisen toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten, taikka henkilöstä, joka on sellaisen yrityksen palveluksessa, jolle viranomainen on antamassa toimeksiantotehtävää. Yleisenä edellytyksenä turvallisuusselvityksen tekemiselle on, että selvityksen kohde on antanut siihen suostumuksensa.

Henkilöturvallisuusselvitys voidaan tehdä suppeana, perusmuotoisena tai laajana. Selvityksessä käytettävät tietolähteet ovat sitä laajemmat, mitä kriittisempään tehtävään henkilöä ollaan valitsemassa. Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys tulee ehdotuksen mukaan säännönmukaiseksi osaksi laajaa henkilöturvallisuusselvitystä. Tämä tarkoittaa sitä, että toimivaltaiset viranomaiset voivat kaikkia valtion turvallisuuden ja muiden kansallisten etujen suojan kannalta merkityksellisiä virkoja täytettäessä selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet ja arvioida niihin liittyvät riskit.

Perusmuotoisessa henkilöturvallisuusselvityksessä ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää, jos selvitys laaditaan lain 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää varten. Tällaisia ovat tehtävät, joissa selvityksen kohde saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä sellaisia viranomaisen asiakirjoja, jotka voidaan tai tulee luokitella suojaustasoihin II—III kuuluviksi. Näissä tehtävissä on edellytettävä erityistä luotettavuutta. Sama koskee sellaisia tehtäviä, joissa selvityksen kohde salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi mer-

kittävällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, kansainvälisiä suhteita, poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja taikka mainittujen etujen suojaamiseksi toteutettuja turvallisuusjärjestelyjä.

Ulkomaansidonnaisuudet voidaan ehdotetun turvallisuusselvityslain 25 §:n 4 momentin mukaan selvittää osana perusmuotoista turvallisuusselvitystä myös silloin, kun toimivaltainen viranomainen katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen kohteena olevan tehtävän kannalta. Valiokunta toteaa, että toimivaltaiselle viranomaiselle annettavaksi ehdotettu toimivaltuus on välttämätön lain toimivuuden varmistamiseksi erilaisissa tilanteissa. Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että turvallisuusselvityksen kohteena olevaa henkilöä voidaan haastatella jatkossa myös hänen ulkomaansidonnaisuuksistaan turvallisuusselvityksen tasosta riippumatta. Toimivaltainen viranomainen voi haastattelun perusteella päätyä siihen, että ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään muissakin kuin ehdotetun lain 25 §:n 3 momentissa nimenomaisesti mainituissa tapauksissa.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan valmistelun yhteydessä on ollut esillä myös vaihtoehto, jonka mukaan kaikkia perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä laadittaessa selvitettäisiin selvityksen kohteen ulkomaansidonnnaisuudet. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen vaatii sekä toimivaltaisilta että selvitystä hakevilta viranomaisilta melko paljon henkilöresursseja. Tämän vuoksi on pidetty tarkoituksenmukaisena, että ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen annetaan edellä mainituin tavoin toimivaltaisen asiantuntijaviranomaisen harkittavaksi.

Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä tässä vaiheessa riittävänä ja toteaa, että ulkomaansidonnaisuuksien selvittämistä on säännösten soveltamisesta saatavien kokemusten perusteella tarkoitus myöhemmin laajentaa. Saadun selvityksen mukaan turvallisuusselvityslain 16 §:n nojalla on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus, jossa säädetään niistä viroista tai tehtävistä, joissa toimivista henkilöistä on aina haettava henkilöturvallisuusselvitys. Lisäksi turvalllisuusselvityslailla perustetun arviointikriteerilautakunnan on määrä laatia ulkomaansidonnaisuuksien arvioinnista erillinen tulkintasuositus.

Ulkomaan sidonnaisuuksien seuranta ja nimittävän viranomaisen tiedonsaanti

Turvallisuusselvityslain 28 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi ilmoitusvelvollisuus ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneista muutoksista. Henkilön, jonka sidonnaisuuksia on selvitetty turvallisuuselvityksen yhteydessä, on ehdotuksen mukaan ilmoitettava uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaiselle viranomaiselle. Puolustusvaliokunta on lausunnossaan (PuVL 7/2017 vp) pitänyt ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisessä ongelmana sitä, että sidonnaisuuksia koskevat tiedot tulevat rekisteritietoja lukuun ottamatta pääosin selvityksen kohteelta itseltään. Esimerkiksi tieto henkilön muusta kuin Suomen kansalaisuudesta ei välttämättä muutoin ole viranomaisten tiedossa.

Valiokunta pitää ehdotettujen muutosten tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeänä, että ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuvia muutoksia seurataan. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta muutosilmoituksesta voi käydä ilmi sellainen olosuhteen muutos, jonka johdosta selvityksen laatinut viranomainen voi uusia turvallisuusselvityksen. Tämä voidaan tehdä, jos viranomainen arvioi, että muutoksella on merkitystä henkilön edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä riippumattomasti

tai muutoin luotettavasti. Toimivaltainen viranomainen voi omasta aloitteestaan peruuttaa henkilöturvallisuusselvitystodistuksen, jos selvityksen kohteelle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi enää todistusta voitaisi antaa.

Toimivaltaisella viranomaisella on ehdotetun sääntelyn mukaan (28 b §) velvollisuus ilmoittaa selvitystä hakeneelle viranomaiselle, jos edellä mainitusta muutosilmoituksesta käy ilmi tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvityksen lopputulokseen. Tarkoituksena on varmistaa, että ulkomaansidonnaisuuksien muutokset tulevat myös työnantajan tietoon. Valiokunta korostaa ehdotetussa säännöksessä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden merkitystä. Turvallisuusselvitysrekisterin käyttöönotto parantaa osaltaan tiedonkulkua viranomaisten välillä. Rekisterin käyttötarkoitus ei ehdotetun sääntelyn johdosta muutu.

Julkishallinnon turvallisuusalan koulutuksen valintakriteerien selkeyttäminen

Uudistuksen tavoitteena on myös tehostaa valtionhallinnon keskeisiin turvallisuusvirkoihin koulutettavien valintaa siten, että jo koulutukseen valittaessa otetaan nykyistä laajemmin huomioon henkilön riippumattomuus ja luotettavuus muutoinkin.

Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voidaan jatkossa tehdä henkilöstä, jota ollaan valitsemassa koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin, samoin kuin Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtääviin opintoihin taikka Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin. Mainittuihin turvallisuusalan opintoihin valittavista haetaan erityissäännösten perusteella aina henkilöturvallisuusselvitys.

Hallituksen esitykseen sisältyvät säännösehdotukset merkitsevät kokonaisuudessaan sitä, että upseerin virkaan, poliisitehtäviin ja rajavartijaksi valittavien tausta, mukaan lukien heidän ulkomaansidonnaisuutensa, tulevat aina selvitetyksi henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä jo ennen kuin he pääsevät koulutukseen. Tämä on tarkoituksenmukaista paitsi koulutusresurssien tarkoituksenmukaisen käytön, myös henkilöiden oman ajankäytön ja aseman kannalta. Mainittuun koulutukseen valittavilta edellytetään jo nykyisin Suomen kansalaisuutta.

Seuraamukset

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi seuraamuksista niiden tilanteiden varalta, joissa henkilö valintamenettelyn aikana antaa viranomaiselle tietoisesti puutteellisia tai virheellisiä tietoja taikka salaa asian, joka kuuluu selvitettäviin asioihin esimerkiksi turvallisuusselvityksessä. Saadun selvityksen mukaan asia ratkaistaan näissä tilanteissa virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla, jolloin seuraamuksena voi olla esimerkiksi virkasuhteen purkaminen koeaikana tai irtisanominen.

Valiokunta korostaa, että viranomaisen tulee aina mahdollisia seuraamuksia harkitessaan ottaa huomioon teon tai laiminlyönnin vakavuuden lisäksi sen vaikutus virkamiehen tehtäviin ja viranomaisen toimintaan sekä käytettävä suhteellisuusperiaatteen mukaista asianmukaista seuraamus-

ta. Esimerkiksi virkasuhteen purkaminen on mahdollista vain, jos virkamies törkeästi rikkoo tai laiminlyö virkavelvollisuuksiaan.

Kysymys virheellisten tai puutteellisten tietojen antamisen seuraamuksista liittyy hallituksen esityksen perustelujen mukaan laajempaan virkamiesoikeudelliseen kokonaisuuteen, sillä valtion virkamieslaissa ei ole erityisiä säännöksiä seuraamuksista myöskään niiden tilanteiden varalta, joissa virkamies jättää ilmoittamatta tai antaa väärää tietoa muuttuneista taloudellisista olosuhteista lain 8 a §:ssä tarkoitettuun sidonnaisuusilmoitukseen liittyen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että ehdotettujen muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti siitä näkökulmasta, onko puutteellisten tai väärien tietojen antamisen seuraamuksista tarpeen säätää nykyistä tarkemmin.

Toimivaltaisten viranomaisten resurssit

Suojelupoliisi teki vuonna 2016 noin 44 000 suppeaa turvallisuusselvitystä, 18 000 perusmuotoista turvallisuusselvitystä ja 120 laajaa turvallisuusselvitystä. Pääesikunta puolestaan teki 12 000 suppeaa, 9 000 perusmuotoista ja 87 laajaa turvallisuusselvitystä.

Suojelupoliisin turvallisuusselvityksiin liittyvät haastattelut aiheuttavat hallituksen esityksen perustelujen mukaan resurssitarpeita ja merkittäviä lisäkustannuksia suojelupoliisille. Lain toimeenpano lisää suojelupoliisin työmäärää arviolta noin 15—17 henkilötyövuodella ja kustannuksia 880 000—980 000 eurolla selvitysmenettelyn kohteiden määrästä riippuen. Resurssi- ja kustannuslisäys on pysyvä.

Turvallisuusselvityksistä peritään pääsääntöisesti käsittelymaksu selvitystä pyytäneeltä taholta. Suojelupoliisille aihetuvat lisäkustannukset peritään turvallisuusselvitysten käsittelymaksua korottamalla. Käsittelymaksujen suuruutta tarkastellaan vuoden 2018 poliisin suoritteiden maksullisuudesta annettavan sisäministeriön asetuksen valmistelun yhteydessä.

Poliisihallintoon rekrytoitavan henkilöstön osalta turvallisuusselvitykset on säädetty sisäministeriön asetuksessa maksuttomiksi. Tämä maksuttomuus on tarkoitus säilyttää. Suoritteiden tuottamisen kustannukset kuitenkin kasvavat suojelupoliisissa, ja suojelupoliisille aiheutuu tästä 600 000 euron lisämäärärahan tarve, joka on saadun selvityksen mukaan tarkoitus kattaa vuoden 2018 täydentävässä talousarviossa. Jos poliisihallinnon henkilöstön turvallisuusselvitykset olisivat maksullisia, poliisille aiheutuisi lisäkustannuksia 750 000 euroa vuodessa.

Valiokunta on aiemmin korostanut, että turvallisuusselvityksestä perittävät käsittelymaksut eivät saa vaikuttaa lain mukaiseen velvollisuuteen hakea tehtävän edellyttämän tasoista turvallisuusselvitystä (HaVM 14/2016 vp). Lisäksi on otettava huomioon, ettei turvallisuusselvitysten kustannuksista aiheudu negatiivisia vaikutuksia virastojen taloudellisiin toimintaedellytyksiin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta

8 c §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan yleistä säännöstä, josta käy nykyistä selvemmin ilmi viranomaisen velvollisuus varmistaa tehtävään nimitettävän henkilön luotettavuus. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoitus toteuttaa ja tehostaa osaltaan perustuslain yleisten nimitysperusteiden toteutumista käytännössä.

Viranomaisen on ehdotuksen mukaan nimitysharkinnassa varmistettava, että nimitettävä on nuhteeton, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen on edellä tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävänä olevan henkilön aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden hoitamisen asianmukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Nuhteettomuudella viitataan henkilön rikkeettömään toimintaan, millä tarkoitetaan sitä, ettei häntä ole tuomittu rangaistukseen. Pykälän perusteluissa kuitenkin todetaan, ettei tarkoituksena ole se, ettei nimitettävällä henkilöllä saisi olla mitään rikkeitä taustallaan. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että nuhteettomuutta ei ole määritelty laissa ja se on käsitteenä valtion virkamieslaissa uusi, vaikka sitä onkin käytetty muualla lainsäädännössä, esimerkiksi turvallisuusselvityslaissa. Edellä mainittu tehtäväsidonnaisuuden periaate rajaa nuhteettomuusvaatimuksen sovellettavuutta. Nuhteettomuusvaatimusta ei kuitenkaan ole ehdotuksessa sidottu suoraan tehtävän edellyttämään nuhteettomuuteen.

Valiokunta toteaa, että ehdotuksessa on kyse uudesta nimitysharkintaa ohjaavasta säännöksestä, joka koskee kaikkia valtion virkoja. Vaikka esityksen perusteluissa todetaan, että nuhteettomuusvaatimusta ei ole kirjoitettu nimitysedellytyksen muotoon, ehdotettu säännös saattaa perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan merkitä virkamiehille kelpoisuusvaatimuksen kaltaista vaatimusta nuhteettomuudesta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt kaikkia valtion virkoja koskevan nuhteettomuusvaatimuksen muotoilun ehdottomuutta ja laajuutta jossain määrin ongelmallisena hakijoiden oikeusturvan näkökulmasta.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettu huomioon ottaen 8 c §:n 1 momentin säännöksen täsmentämistä siten, että viranomaisen on nimitysharkinnassa otettava huomioon nimitettävän tai tehtävään määrättävän nuhteettomuus sekä, kuten hallituksen esityksessä on ehdotettu, varmistettava, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Säännöksen sanamuoto ei näin muotoiltuna ole nuhteettomuuden osalta yhtä ehdoton kuin hallituksen esityksessä ehdotettu, vaan jättää nimittävälle viranomaiselle harkintavaltaa esimerkiksi sen suhteen, mikä merkitys henkilön aiemmilla vähäisillä rikkeillä on virkaan nimitettäessä. Nuhteettomuuden huomioon ottamista nimitysharkinnassa on valiokunnan käsityksen mukaan pidettävä eri asiana kuin viranomaisen velvoittamista nimitysharkinnassa varmistamaan, että nimitettävä on nuhteeton.

Valiokunnan mietintö HaVM 23/2017 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella valtion virkamieslain 8 c §:n 1 momentin säännöstä on tarpeen soveltaa virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisen ohella myös tilanteissa, joissa virkamies määrätään tehtävään. Valiokunta ehdottaa säännöksen sanamuodon täsmentämistä myös tältä osin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 70/2017 vp sisältyvät 2. — 5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 70/2017 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 ja 8 c §, sellaisina kuin ne ovat, 7 § laeissa 281/2000, 176/2003, 901/2009, 1322/2009, 470/2011, 894/2011 ja 631/2015 sekä 8 c § laissa 735/2014, seuraavasti:

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen osastopäällikkönä virka;

2) ministeriön valtiosihteerin virka, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virka, ministeriön osastopäällikön virka ja sitä vastaava tai ylempi virka, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön virka, muu yksikön päällikön virka sekä ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde;

3) ministeriön virka, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja;

4) viraston päällikön virka;
5) ulkoasiainhallinnon virka;
6) tuomarin virka sekä virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;
7) sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön ja johtajan virka, poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka, suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka, poliisihallinnon virka, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja, sekä rajavartiolaitoksen virka;
8) puolustusministeriön ja puolustusvoimien virka;
9) valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen virka, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä, Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä, sekä Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka, Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;
10) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;
11) maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtajan virka sekä Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erätarkastajan virka;
12) Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja ylijohtajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä;
13) Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka.

Mitä 1 momentissa säädetään virkaan nimittämisestä, sovelletaan myös määrättäessä virkamies 1 momentissa tarkoitettua virkaa vastaavaan tehtävään tai nimitettäessä joku 9 §:n 1 momentin nojalla määräajaksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi hoitamaan tämän pykälän 1 momentissa säädettyyn virkaan tai virkasuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

8 c §

Viranomaisen on nimitysharkinnassa otettava huomioon nimitettävän tai tehtävään määrättävän nuhteettomuus sekä varmistettava, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen edellä tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävänä olevan henkilön aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden hoitamisen asianmukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Virkaan nimittämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävällä on voimassa oleva turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoitettu henkilöturvallisuusselvitystodistus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 2 momentissa tarkoitetusta henkilöturvallisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuksesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II luokiteltuja asiakirjoja tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtävässä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään erityistä luotettavuutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 11 §:n 3 momentti, 23 §:n 1 ja 3 momentti, 27 ja 28 § ja 48 §:n 5 momentti sekä

lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta, 11 §:ään uusi 4 momentti, 25 §:ään uusi 3 ja 4 momentti ja lakiin uusi 28 a ja 28 b § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— —

9 a) *ulkomaansidonnaisuuksilla* selvityksen kohteen selvityksentekohetken ja aikaisempia kansalaisuuksia, toimimista toisen valtion palveluksessa, osallistumista elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa, hänen toisessa valtiossa olevaa varallisuuttaan, hänen läheisiään, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, hänen jatkuvia ja kiinteitä yhteyksiään toisen valtion kansalaisiin sekä hänen muita sidonnaisuuksiaan toiseen valtioon tai sen kansalaisiin ja yhteisöihin;

— —

11 §

Eräiden selvityksen kohdetta koskevien seikkojen huomioon ottaminen henkilöturvallisuusselvityksen laadinnassa

— —

Toimivaltaisen viranomaisen on selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä selvityksen lopputulosta harkitessaan otettava erityisesti huomioon:

1) ulkomaansidonnaisuuksien merkitys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta;

2) ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus;

3) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle;

4) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus muulla kuin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perusteena olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti.

Tietojen käyttörajoituksista eräissä tapauksissa säädetään 32 §:ssä.

23 §

Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot tässä luvussa säädetyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastattelemalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan, ulkomaansidonnaisuuksistaan ja muista sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen riippumattomuuttaan ja luotettavuuttaan muutoinkin selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta.

— —

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää myös selvityksen kohteen taloudellista asemaa ja hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan sekä hänen läheisiään laatimalla läheisestä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys noudattaen, mitä 25 §:ssä säädetään.

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

— —

Perusmuotoisen turvallisuusselvityksen osana voidaan selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet, jos selvitys laaditaan:

1) 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää tai kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten; tai

2) henkilöstä, jota ollaan valitsemassa:

a) Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin;

b) Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtääviin opintoihin;

c) Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin; tai

d) koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin.

Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomainen katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta.

27 §

Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteena olevan henkilön:

1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
3) perhe- ja sukulaisuussuhteista;
4) ulkomaansidonnaisuuksista.

28 §

Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen

Selvityksen kohde antaa laajan henkilöturvallisuusselvityksen pohjaksi henkilötietoilmoituksen, josta ilmenevät tiedot hänen:

1) viimeisten kymmenen selvityksen tekoa edeltäneen vuoden aikana harjoittamastaan elinkeinotoiminnasta tai osallistumisestaan siihen;
2) varallisuudestaan ja veloistaan sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksistaan;
3) perhe- ja sukulaisuussuhteistaan;
4) ulkomaansidonnaisuuksistaan.

Sen lisäksi, mitä 25 ja 57 §:ssä säädetään, toimivaltainen viranomainen voi tarkistaa annetut tiedot ja hankkia tätä tarkoitusta varten tietoja:

1) Verohallinnon julkisista verotustiedoista;
2) yleistä käyttöä varten perustetuista elinkeinotoiminnan harjoittamista tai omaisuutta kuvaavia julkisia tietoja sisältävistä rekistereistä;
3) selvityksen kohteen antamalla luvalla luotto- ja rahoituslaitoksista;
4) ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomainen voi kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen mukaisesti saada turvallisuusselvitysmenettelyä varten tietoja.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja 2 momentin 4 kohdassa toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä säädetään, sovelletaan myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

Toimivaltaisen viranomaisen on varattava selvityksen kohteelle tilaisuus lausua antamiensa tietojen tarkistamisessa ilmi tulleista seikoista.

28 a §

Selvityksen kohteen ilmoitus muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan

Henkilö, josta laaditun henkilöturvallisuusselvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Ilmoitusvelvollisuutta ei

ole, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa.

28 b §

Toimivaltaisen viranomaisen muuttuneita ulkomaansidonnaisuuksia koskeva tiedonantovelvollisuus

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo selvityksen kohteen 28 a §:ssä säädetyn mukaisesti antamasta ilmoituksesta ilmenevän tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen lopputuloksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä, selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle.

Toimivaltaisen viranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuusselvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiannosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa taikka ulkoasianhallinnon koulutuksessa.

Tieto seurannan lopputuloksesta toimitetaan 1 momentista riippumatta sille, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt turvallisuusselvitysrekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

48 §

Turvallisuusselvitysrekisteri, sen käyttötarkoitus ja tietojen tallettaminen rekisteriin

— —

Sen, joka on päättänyt ottaa palvelussuhteeseen henkilön, josta laaditusta henkilöturvallisuusselvityksestä se on hankkinut tiedot 50 §:n 2 momentin nojalla turvallisuusselvitysrekisteristä, on ilmoitettava päätöksestään suojelupoliisille. Ilmoitus on tehtävä myös edellä tarkoitetun palvelussuhteen päättymisestä. Ilmoitus voidaan tehdä merkitsemällä tieto turvallisuusselvitysrekisteriin tai muutoin sähköisesti suojelupoliisin hyväksymällä tavalla.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

3.

Laki

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 16 §:n 3 momentin 3 kohta sekä

lisätään 16 §:n 3 momenttiin uusi 3 a kohta seuraavasti:

16 §

— —

Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan lisäksi, että henkilö on:

— —

3) terveydentilaltaan puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja että hän on muutoinkin luotettava;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolaitoksesta annetun lain (577/2005) 26 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013 sekä

lisätään 26 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013, uusi 3 a kohta seuraavasti:

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

— —

3) terveydentilaltaan rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka on muutoinkin luotettava;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

5.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 ja 24 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun (1164/2013) 24 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti ja 24 a §, sellaisena kuin niistä 24 a § on laissa 1174/2016, seuraavasti:

24 §

Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuna poliisimiehenä, voidaan opiskelijaksi ottaa henkilö, joka tämän lain 22 tai 23 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi on:

— —

3) poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka on muutoinkin luotettava;

— —

Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 a §

Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Edellä 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla pelastustoimen tehtävään terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään sopiva. Lisäksi hänen tulee olla nuhteeton, hänellä ei saa olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat pelastusalan tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja hänen on oltava muutoinkin luotettava. Koulutettavalta edellytettävästä terveydentilasta ja toimintakyvystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 9.11.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
varajäsen Ilkka Kantola sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo